Tsiviilõiguse valdkonnas jätkuvad ELi õiguse kohaselt need pooleliolevaid menetlused, mis on algatatud enne üleminekuperioodi lõppu. Vastastikusel kokkuleppel Ühendkuningriigiga hoiab e-õiguskeskkonna portaal Ühendkuningriigiga seotud asjakohast teavet oma portaalis kuni 2024. aasta lõpuni.

Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje en originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

inglise keel

Swipe to change

Liikmesriigi õigus

Šotimaa

Sellel lehel esitatakse teavet Ühendkuningriigi õigusaktide ja õigusaktide andmebaaside kohta, pöörates erilist tähelepanu Šotimaa jurisdiktsioonile.

Seda lehekülge ei ole Teie valitud keelde tõlgitud.

Võite saada sisu masintõlgitud versiooni. Võtke arvesse, et see võimaldab ainult teksti ligikaudset mõistmist. Lehekülje omanik ei vastuta masintõlgitud teksti kvaliteedi eest.

-----eesti keel-----bulgaaria keelhispaania keeltšehhi keeltaani keelsaksa keelkreeka keelprantsuse keelhorvaadi itaalia keelläti keelleedu keelungari keelmalta keelhollandi keelpoola keelportugali keelrumeenia keelslovaki keel sloveeni keelsoome keelrootsi keel

Õiguse allikad

Peamised õiguse allikad Ühendkuningriigi Šotimaa jurisdiktsioonis on alljärgnevad.

Esmase õiguse aktid **Ühendkuningriigi parlamendi aktide** ja **Šotimaa parlamendi aktide** kujul.

Euroopa Liidu õigus.

Teisese õiguse aktid (või alamad õigusaktid) **seadusandlike dokumentide** ja **Šotimaa seadusandlike dokumentide** kujul. Mõned teisese õiguse aktid võidakse anda **halduskorraldustena**.

Tavaõigus, mida kujundatakse kohtulahendite kaudu.

Õigusaktide liigid – kirjeldus

Esmase õiguse aktid ehk **parlamendi aktid** annab Ühendkuningriigi parlament Londonis ning neid võidakse kohaldada kõigis Ühendkuningriigi osades. Samuti on Ühendkuningriigi parlament heaks kiitnud **seadusandliku võimu delegeerimise** piirkondlikele parlamentidele ja assambleedele, mis võivad võtta vastu esmase õiguse akte, mis hõlmavad piiratud valdkondi ja mida kohaldatakse nende enda jurisdiktsioonis. Teisi esmase õiguse akte võib vastu võtta monarh eesõiguse alusel mitmel kujul, nagu kuninglikud korraldused, avalikud teadaanded, kuninglikud load, kuninglikud juhised, määrused ja patendikirjad. Teisese õiguse akte annavad Tema Majesteedi poolt volitatuna või Tema Majesteedi õigusakti alusel nõukogu, ministrid, ministeeriumid, Šotimaa ministrid või muud institutsioonid või isikud. Neid nimetatakse ka **delegeeritud või teisese õiguse aktideks** ning võimu delegeerimise statuuti nimetatakse õigusi andvaks või alusaktiks. Teisese õiguse aktid võivad kanda eri nimetusi, nagu kuninglikud korraldused, määrused või eeskirjad, millele üheskoos võib viidata kui seadusandlikele dokumentidele või Šotimaa seadusandlikele dokumentidele.

1998. aasta Šotimaa aktiga loodi Edinburghis asuv Šotimaa parlament ning anti talle võim. Nimetatud õigusaktiga taastati (pärast vastavat rahvahääletust) eraldi Šotimaa parlament, mis kaotati 1707. aastal, kui Šotimaa ühines Inglismaa ja Walesiga. Šotimaa on aga jätkuvalt Ühendkuningriigi osa ning seetõttu on teatud valdkondades seadusandlik pädevus Ühendkuningriigi parlamendil. Šotimaa parlament võib esmase õiguse akte vastu võtta nendes valdkondades, mis on talle üle antud 1998. aasta Šotimaa aktiga (ja 2012. aasta Šotimaa aktiga). Need hõlmavad tervishoidu, haridust, kohalikku omavalitsust, sotsiaaltööd, elamumajandust, planeerimist, turismi ja majanduse arengut, mõnda transpordivaldkonna aspekti, õigust, vabadust ja turvalisust, sealhulgas suuremat osa era- ja kriminaalõigusest, politseid ja tuletõrjet, paljusid keskkonnavaldkonna aspekte, põllumajandust ja kalandust, sporti ja kauneid kunste ning rahvusvaheliste kohustuste täitmist Šotimaa parlamendile üle antud valdkondades. 2012. aasta Šotimaa aktiga laiendati pädevust ka näiteks maksustamise teatavatele aspektidele. Šotimaal võivad seadusandlikke dokumente vastu võtta ka Šotimaa ministrid, juhul kui Ühendkuningriigi parlamendi aktides või Šotimaa parlamendi aktides on vastav volitusnorm.

Õigus sõlmida Ühendkuningriigi nimel **rahvusvahelisi lepinguid** on antud monarhile, s.o kuningliku eesõiguse alusel kuningannale, keda nõustab Ühendkuningriigi valitsus. Ühendkuningriigi parlament rahvusvaheliste lepingute sõlmimisel ametlikult ei osale, ent kui leping nõuab Ühendkuningriigi õigusaktide muutmist või riiklike vahendite eraldamist, pannakse see tavamenetluse kohaselt parlamendis hääletusele. Kõikide ELi aluslepingute rakendamine Ühendkuningriigis eeldab rakendusakte ja seepärast vaatab parlament need läbi. Põhiseaduse ja haldusreformi 2010. aasta aktiga on sätestatud, et rahvusvahelist lepingut võib ratifitseerida ainult järgmistel juhtudel: a) riigiminister on esitanud parlamendile lepingu ärakirja, b) leping on avaldatud ja c) möödunud on 21 istungipäeva parlamendile esitamisest, mille jooksul pole kumbki koda otsustanud lepingut ratifitseerimata jätta.

Õigusnormide hierarhia

Kui eri õigusallikate vahel on vastuolud, lahendatakse need peamiselt kohtutes. Seega võivad kohtud lahendada õigusaktide tõlgendamist käsitlevaid vaidlusi. Ent kuna Ühendkuningriigis ei ole nn kirjutatud põhiseadust, ei ole võimalik parlamendis vastu võetud õigusakti kohtus vaidlustada põhjendusega, et see on vastuolus põhiseadusega. **Parlamendi suveräänsuse põhiseadusliku doktriini** kohaselt on Ühendkuningriigi parlament kõrgeim seadusandja selles tähenduses, et ta võib vastu võtta ja kehtetuks tunnistada mis tahes akti ning et ükski teine institutsioon ei või parlamendis vastu võetud õigusakti kehtetuks tunnistada ega selle kehtivust kahtluse alla seada.

Parlamentaarse suveräänsuse doktriini piirab siiski Ühendkuningriigi kuulumine Euroopa Liitu. 1972. aasta Euroopa ühenduste aktis tulenevalt on **Euroopa Liidu õigus** osa Inglismaa ja Wales'i (ning Šotimaa ja Põhja-Iirimaa) õigusest. Võimaluse korral tuleb riiklikke õigusakte tõlgendada nii, et need vastaksid ELi õigusele.

1998. aasta inimõiguste aktiga, millega inkorporeeriti Euroopa inimõiguste konventsioon Ühendkuningriigi õigusesse, anti kohtutele õigus parlamendi akte vaidlustada. Võimaluse korral tuleb riiklikku õigust tõlgendada kooskõlas kõnealuses konventsioonis sätestatud normidega.
Kohtuotsused ja eelkõige apellatsioonikohtute otsused mängivad õiguse arengus olulist rolli. Lisaks määruste andmisele õigusaktide tõlgendamise kohta moodustavad nad ka tavaõiguse aluse, mis tuletatakse varasemates kohtuasjades tehtud kohtuotsustest (või kohtupraktikast). Üldpõhimõtte kohaselt on kohtud seotud kõrgema astme kohtute varasemate otsustega. Euroopa Liidu õigusega seotud küsimustes on kõrgeim võim Euroopa Kohtul. **Kõrgem kriminaalkohus** on Šotimaa kõrgeim kriminaalkohus, samas kui **ülemkoja apellatsioonikohtuniku õigustega liikmed** tegutsevad Šotimaa tsiviilasjade kõrgeima kohtuna. Need asendati siiski uue ülemkohtuga, mis alustas tegevust 1. oktoobril 2009. Praegused ülemkoja apellatsioonikohtuniku õigustega liikmed said ülemkohtu esimesteks kohtunikeks ning vanemliige sai kohtu presidendiks.

Institutsiooniline raamistik

Õigusnormide vastuvõtmise ja otsuste tegemise protsessi eest vastutavad institutsioonid

Esmase õiguse akte võtab vastu Ühendkuningriigi parlament Londonis. Enne kui **õigusakti ettepanek** ehk eelnõu (*bill*) saab **parlamendi aktiks**, peavad selle heaks kiitma parlamendi mõlemad kojad: alamkoda ja ülemkoda. Mõlemas kojas läbitakse järgmised etapid:
esimene lugemine (eelnõu ametlik tutvustamine ilma aruteluta);
teine lugemine (üldine arutelu);
komisjonietapp (üksikasjalik läbivaatamine, arutelu ja muudatusettepanekud. Alamkojas toimub see etapp üldiselt avalikus eelnõukomisjonis.);
aruandeetapp (võimalus esitada täiendavaid muudatusettepanekuid);
kolmas lugemine (viimane aruteluvõimalus; muudatusettepanekuid saab teha ülemkojas).
Kui mõlemad kojad on eelnõu menetlenud, saadetakse see tagasi esimesse kotta (kus see algatati) teise koja muudatusettepanekute arutamiseks. Mõlemad kojad peavad lõpptekstis kokku leppima. Enne kui saavutatakse kokkulepe eelnõu iga sõna kohta, võidakse eelnõud kahe koja vahel mitu korda edasi-tagasi saata. Kui kokkulepe on saavutatud, võib eelnõu esitada kuningliku nõusoleku saamiseks.
Šotimaa parlamendis toimub sarnane eelnõu tutvustamist, kaalumist, arutelusid ja hääletamist hõlmav protsess, kuigi parlamendis on **ainult üks koda**. On kolm etappi:
1. etapp: asjakohane parlamendikomisjon / asjakohased parlamendikomisjonid uurivad eelnõud ning koostavad aruande eelnõu üldpõhimõtete kohta. Seejärel arutatakse aruannet parlamendi istungil ning väideldakse, kas eelnõu üldpõhimõtetega nõustuda. Kui parlament saavutab kokkuleppe, läheb eelnõu 2.etappi.
2. etapp: eelnõu uurib põhjalikult komisjon või mõnikord ka kogu parlamendi komisjon. Selles etapis saab teha muudatusettepanekuid.
3. etapp: eelnõu kaalutakse taas parlamendi istungil. Teha võib täiendavaid muudatusettepanekuid ning seejärel parlament arutleb ja otsustab selle üle, kas eelnõu lõplikul kujul vastu võtta.
Kui eelnõu on läbinud Ühendkuningriigi või Šotimaa parlamendis kõik parlamentaarsed menetlusetapid, edastatakse see monarhile **kuningliku nõusoleku** saamiseks, pärast mida saab sellest **õigusakt**. Šotimaal kehtib neljanädalane periood, mille jooksul võivad õigusametnikud (*Law Officers*) eelnõu vaidlustada, kui nad leiavad, et see ei kuulu Šotimaa parlamendi seadusandlikku pädevusse.
Esmase õiguse akte on võimalik reeglina **muuta või kehtetuks tunnistada** vaid uute esmase õiguse aktidega. On aga erandeid, mille puhul õigusakte saab muuta ja kehtetuks tunnistada seadusandliku dokumendiga– juhul kui need hõlmavad ELi kohustuste rakendamist või õigusreformi, mis vähendab regulatiivset koormust või kõrvaldab selle. Sellised korraldused tuleb aga enne vastuvõtmist heaks kiita parlamendi mõlema koja positiivse otsusega.
Esmase õiguse aktid jõustuvad vastavalt aktis või meetmes sätestatud **jõustamissätetele**. Aktis või meetmes võidakse määrata konkreetne jõustumiskuupäev. See võib vahetult järgneda kuninglikule nõusolekule, saabuda konkreetsel kuupäeval (tavaliselt vähemalt kaks kuud pärast kuningliku nõusoleku saamist) või ministri või ministeeriumi jõustamiskorralduses (seadusandlikus dokumendis) määratud kuupäeval. Ühe akti eri sätete jõustumiseks võidakse määrata eri kuupäevad.
Teisese õiguse aktide jõustumiskuupäev määratakse tavaliselt aktis endas. Erandina võidakse jõustumiskuupäev määrata teate avaldamisega ametlikus teatajas (*London Gazette* või *Edinburgh Gazette*).

Õigusaktide andmebaasid

Olemas on mitu õigusaktide andmebaasi.
Avaliku sektori teabe ameti (*Office for Public Sector Information, OPSI*) veebisaidil on esitatud Ühendkuningriigi parlamendi, Šotimaa parlamendi, Põhja-Iirimaa assamblee ja Walesi rahvusassamblee kõikide **esmase õiguse aktide** terviktekst ning kõik **teisese õiguse aktid**, mida kohaldatakse Ühendkuningriigi kui terviku või selle teatavate osade suhtes. Selle teabega saab tutvuda tasuta.
Läbivaadatud esmase õiguse akte alates 1235. aastast, mis hõlmavad kõiki Ühendkuningriigi osasid, võib leida Ühendkuningriigi seadusõiguse andmebaasi veebisaidil. Seda andmebaasi saab kasutada tasuta.
Kuigi kõik **Šotimaa õigusaktid** on kättesaadavad OPSI veebisaidil, on kõik Šotimaa esmase ja teisese õiguse aktid, mis on jõustatud ja vastu võetud alates võimu andmisest 1999. aastal, kättesaadavad ka Tema Majesteedi Šotimaa trükikoja (*Office of the Queen's Printer for Scotland*) veebisaidil. Selle teabega saab tutvuda tasuta.
Legislation.gov.uk, mis hõlmab nii avaliku sektori teabe ametit kui ka seadusõiguse andmebaasi ning sellega asendati ka Tema Majesteedi Šotimaa trükikoja avaldatud õigusaktid, on kogu Ühendkuningriigi õigusaktide ametlik veebisait.

Lingid

Avaliku sektori teabe amet (OPSI), seadusõiguse andmebaas, legislation.gov.uk, Tema Majesteedi Šotimaa trükikoda

Viimati uuendatud: 04/05/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.